

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปติธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้า อาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*

RELATIONSHIPS BETWEEN THE SEVEN SAPPURISADHAMMA WITH LEADERSHIP STYLES OF ABBOTS IN MUANG NONGKHAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE

เกษภา ผาทอง

Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: amanichai2535@gmail.com

Received 27 May 2023; Revised 26 June 2023; Accepted 27 June 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปติธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1. การปฏิบัติตนตามหลักสัปติธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ 2. รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้นำโดยรวม อยู่ในระดับมาก แยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปติธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด

Citation:

* เกษภา ผาทอง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปติธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 1(3), 1-16.

Ketsada Phathong. (2023). Relationships Between the Seven Sappurisadhamma with Leadership Styles of Abbots in Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 1(2), 1-16.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.29>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

หนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับสูงและสูงมาก

คำสำคัญ: หลักสัปปุริสธรรม 7, รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส

Abstract

The purpose of this research was to study the practices according to the seven Sappurisdhamma principles of the abbots in Mueang Nong Khai District. Nong Khai Province to study the leadership style of the abbots in Mueang Nong Khai District Nong Khai Province and to study the relationship between the Seven Sappurisdhammas and the leadership style of the abbots in Muang Nong Khai District. Nong Khai Province The results of the research were as follows: 1. The practice according to the 7 Sappurisdhamma principles of the abbots in Mueang Nong Khai District. Nong Khai Province Overall, it was at a high level. 2. Leadership style of the abbots in Mueang Nong Khai District. Nong Khai Province, the leader as a whole is at a high level. Each item was at a high level. Nong Khai Province The results showed that The practice of the 7 Sappurisdhamma had a very high and very high positive correlation with the abbot's leadership style.

Keywords: Seven Sappurisdhamma, Leadership Styles of Abbots

บทนำ

พระพุทธศาสนามีความสำคัญกับประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในการกล่อมเกลাজิตใจ เป็นผู้นำในการอบรมคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับผู้คนในสังคม ตลอดจนการให้ความอนุเคราะห์เกี่ยวกับบริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งการแก้ไขปัญหาให้กับสังคม

ประเทศชาติมาแล้วเป็นอย่างดี นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านพร้อมกับการพัฒนาชุมชน กล่าวคือหน้าที่ในการเผยแพร่คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แล้วยังได้จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานชาวบ้านโดยการส่งสอนอบรมคุณธรรมจริยธรรม ช่วยสอนหนังสือให้แก่นักเรียนโรงเรียนต่างๆ การสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจน การสนับสนุนกิจการต่างๆ ที่เป็นส่วนรวม การรักษาผู้ป่วยตามภูมิปัญญาชาวบ้าน การให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คำชี้แนะแก่ครอบครัวที่มีปัญหา เป็นต้น

วัดและพระสงฆ์จึงถือว่าเป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์รวมในการพัฒนาด้านต่างๆ เป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัด ภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้องดีงาม สร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอารามและเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (พิสิฐ เจริญสุข, 2551)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ทำหน้าที่หลักในการเป็นผู้นำก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้กำหนดแผนนโยบายในการพัฒนารูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันทางกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดตั้งโครงการ บ้าน วัด โรงเรียน (บ ว ร) โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งจะทำให้เราเห็นได้ว่าผู้ทำหน้าที่หลักในการปฏิบัติศาสนกิจก็คือเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีความรู้ความสามารถ มีบารมี และคุณธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานองค์กรแล้ว ที่สำคัญเจ้าอาวาสจะต้องมีรูปแบบภาวะผู้นำที่เป็นนักบริหารที่มีประสิทธิผลสูงซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและพฤติกรรมการยอมรับนับถือในการให้ความอุปถัมภ์บำรุงในกิจการของวัดจากพุทธศาสนิกชน

หากเจ้าอาวาสผู้ปกครองดูแลและบริหารกิจการของวัดยังมีลักษณะหรือรูปแบบผู้นำที่มีประสิทธิผลมาก มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล มีการการวางแผน การจัดองค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผล และการงบประมาณ ยิ่งจะทำให้การขับเคลื่อนงาน โครงการต่างๆ ดำเนินการอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น การนำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งได้แก่ 1) ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ หรือคือ รู้หลักความจริง 2) อตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือรู้ว่าเมื่อกระทำการสิ่งใดไปแล้วผลที่ออกมาจะเป็นอย่างไรและพร้อมที่จะยอมรับปรับปรุงแก้ไข 3) อตตัญญตา ความรู้จักตนคือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้

ความสามารถความถนัด และคุณธรรม เป็นอย่างไรควรนำมาใช้อย่างไรจึงจะได้ผล 4) มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี 5) กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการทำหน้าที่การทำงานต่างๆ 6) ปริสัณญูตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ 7) บุคคลัญญูตา หรือ บุคคลปโรปริญญูตา ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอธยาศัยความสามารถ และคุณธรรม มาใช้เป็นกรอบสร้างความสัมพันธ์กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ก็จะทำให้เป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งมีเหตุผลรู้จักความพอดีเกี่ยวกับความต้องการ ความปรารถนา มีความคิดใฝ่ฝันที่ใกล้เคียงกับความสามารถและความเป็นจริง การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือการมีจิตใจที่เข้มแข็ง ฝึกตนเองได้ มีความอดทนต่อสิ่งยั่วเย้าได้ดี มีจิตสำนึกดีมีความเอื้ออาทร รู้จักการประณีตประนอม ดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติ และที่สำคัญนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (พระมหาแล ขำสุข, 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามจากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

6. หากพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

4. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

5. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่สนใจ และการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ด้วยการ วิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาส

การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาส อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังต่อไปนี้

1) หลักธัมมัญญตา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสใช้หลักพระธรรมวินัยโดยยึดความถูกต้องสร้างความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ของหลักธรรมที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ อีกทั้งยังมีการใช้หลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังมีการนำเอาระเบียบกฎเกณฑ์มาปฏิบัติอย่างเหมาะสม และที่สำคัญมีการวางแผนการปฏิบัติได้เหมาะสมกับเหตุการณ์เป็นอย่างดี

2) หลักอัทธัญญา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสได้ยึดประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก มีความมุ่งมั่นทำงานให้สัมฤทธิ์ผล ห่มเทก้าลังกายกำลังใจเพื่องานส่วนรวม อีกทั้งมีความเพียรพยายามที่จะขับเคลื่อนภาระงานไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ และที่สำคัญมีการคิดแนวทาง กิจกรรมต่างๆ มาพัฒนาวัดอย่างสม่ำเสมอ

3) หลักอัตตัญญา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีความรับผิดชอบสูงต่อบทบาทหน้าที่ของตน เป็นผู้มีความตั้งใจใฝ่หาความรู้ มีความเสียสละ มีคุณสมบัติพร้อมที่เป็นผู้นำในการพัฒนา ในส่วนเรื่องของอารมณ์นั้นเจ้าอาวาสสามารถข่มจิตใจของตนเองได้ทุกขณะ และที่สำคัญเป็นผู้เปี่ยมด้วยความรู้ความสามารถมีความเชื่อมั่นในตนเอง

4) หลักมัตตัญญูตา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีความยินดีในปัจจัยสี่ตามกำลังของตน รู้จักความพอใจในเสนาสนะบนวิธีแห่งความพอเพียง อีกทั้งได้กำหนดแนวทางในการจัดการวัดได้เหมาะสมพอดี มีการบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างคุ้มค่า และที่สำคัญมีการใช้อำนาจการปกครองในการให้ทุนให้โทษได้เหมาะสมพอดี

5) หลักกาลัญญูตา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนหลังได้ดี อีกทั้งมีการบริหารจัดการด้านเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และที่สำคัญมีการทำงานให้บรรลุตามระยะเวลาโดยไม่คั่งค้างงาน

6) หลักปริสัณญูตา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รวมถึงเจ้าอาวาสได้ทำหน้าที่เป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกหน่วยงาน

7) หลักบุคคลปโรปรัญญูตา

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสได้มีการยกย่องสรรเสริญบุคคลที่ควรยกย่อง สรรเสริญบุคคลที่ควรสรรเสริญ ส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติม อีกทั้งมีการจัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน และมีการให้การสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมอีกด้วย

2. รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส

รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบภาวะผู้นำแบบบงการ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีการชี้แจงสิ่งที่จะต้องทำและวิธีการที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการบริหารกิจการคณะ

สงฆ์ กำหนดเวลาที่จะต้องทำงานให้แล้วเสร็จ ที่สำคัญเจ้าอาวาสเป็นผู้วางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานโดยให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน มีการอธิบายหรือชี้แจงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงความคาดหวังของวัด มีการกำหนดระเบียบต่างๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม และมีการติดตามตรวจสอบเรื่องคนเดียวแล้วสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม

2) รูปแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีการสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความก้าวหน้าในด้านการศึกษา มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าพบปรึกษาหารือเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวได้ ตลอดจนให้ความเอาใจใส่ในสวัสดิการความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ให้ความเอาใจใส่ในการจัดสภาพแวดล้อมของงานเป็นที่น่าพอใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชน มีความความเมตตาเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังให้คำแนะนำเสนอแนะและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ถือตนเป็นใหญ่ ให้การยอมรับนับถือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความเสมอภาคต่อการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และเอาใจใส่ในความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา

3) รูปแบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมและยอมรับผลการตัดสินใจร่วมกันก่อนปฏิบัติงาน มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อปรับปรุงงานเสมอ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในการร่วมมือปฏิบัติงาน นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้สึกเสมอว่าทุกคนมีความสำคัญในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในการมอบหมายงานนั้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความรู้ความสามารถและความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ และมีการกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

4) รูปแบบภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ เน้นในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสูง ให้การยกย่องชมเชยเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถ

ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย อีกทั้งพยายามแสวงหาแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งความคาดหวังในความสำเร็จต่อการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสูงของผู้ได้บังคับบัญชา กำหนดมาตรฐานด้านความเป็นเลิศสูงแก่ผู้ได้บังคับบัญชา คำนึงถึงผลงานของผู้ได้บังคับบัญชามากกว่าคอยเฝ้าตรวจวิธีการปฏิบัติงาน มีความมั่นใจว่าผู้ได้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี รวมถึงมีความมั่นใจว่าผู้ได้บังคับบัญชาจะสนองงานท่านให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามที่กำหนดเป้าหมายที่ทำทนายไว้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยรวมอยู่ในระดับสูงและระดับสูงมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้รู้จักและเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ มีความมุ่งมั่นดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เต็มเปี่ยมด้วยความรู้ มีความเข้าใจหลักในการจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์ต่อวัด รวมถึงเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ เข้าใจในการกำหนดนโยบายหรือโครงการให้เหมาะสมกับระยะเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน และที่สำคัญมีวิธีการคัดสรรบุคลากรหรือจัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยทุธศิลป์ ยุทธสิริโป

(2554, หน้า 154) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภโพนสวรรค์จังหวัดนครพนม จากผลการศึกษา พบว่าการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสามารถนำหลักสัปปริสธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานส่วนตำบลได้จริงทุกด้าน และแสดงให้เห็นออกมาในรูปของผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องชี้วัดว่าหลักสัปปริสธรรมนั้นนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลได้จริง ย่อมเป็นผลต่อความเจริญก้าวหน้าของบุคคลากรในองค์การและในชุมชนให้ได้รับความสุขอย่างถ้วนหน้า อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาคมเพชร วชิรปัญญา (2553) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

เจ้าอาวาส มีรูปแบบภาวะผู้นำ โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า มีการใช้รูปแบบภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าเจ้าอาวาส เป็นผู้กำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติเรียกร้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นมิตรภาพ เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจใกล้ชิดได้ ให้ความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ และจะตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโพธิธรรมาภรณ์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสทั้ง ๗ ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พระภิกษุในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในวัดและชุมชนในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านคุณลักษณะของภาวะผู้นำ ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนพิธี ด้านการศึกษาอบรม ด้านปัจจัยการบริหารงานของเจ้าอาวาส ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วิมล จันทรแก้ว (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา” พบว่ามี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนา 2) การสร้างรูปแบบ 3) การทดลองรูปแบบ 4) การพัฒนารูปแบบ 5) การประเมินรูปแบบ 2.คุณลักษณะภาวะผู้นำที่ต้องการพัฒนา มี 5 ข้อคือ การเป็นผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ผู้นำของผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์การบริหารความเสี่ยงและผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานทั้ง 4 กลุ่มงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

พบว่า 1) การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบบงการ อยู่ในระดับสูง ($r=0.800$) 2) การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.827$) 3) การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง ($r=0.724$) 4) การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบความสำเร็จ อยู่ในระดับสูง ($r=0.718$) แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นปัจจัยส่งเสริมรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติตนตาม หลักอัมมัญญา ก็จะทำให้เป็นผู้รู้หลักหรือรู้จักเหตุหลักอตัณญา ซึ่งหมายถึงความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล หลักอตัณญา หมายถึง ความรู้จักตน คือรู้ว่าเรานั้นโดยฐานะ ภาวะ เพศ เป็นผู้นำแบบใด หลักมัตตัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หลักกาลัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักกาล หลักปรัญญา

ตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบริษัทหรือรู้จักชุมชน หลักบุคคลโปรปรียญฤดา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล อันจะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำ 4 แบบ คือ ภาวะผู้นำแบบบงการ (Directive Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของเจ้าอาวาส เป็นผู้กำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติเรียกร้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของเจ้าอาวาส ที่มีลักษณะเป็นมิตรภาพ เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจลึกซึ้งได้ และเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความต้องการ สถานภาพและความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participator Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของเจ้าอาวาส ที่ให้ความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ เป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป้าหมายและการบังคับตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับงาน จนกระทั่งกลุ่มด้วยการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ (Achievement Oriented Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของเจ้าอาวาส ที่เน้นความสำเร็จ จะตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นความสำคัญไปที่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง แสดงความมั่นใจในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานให้แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ (2553) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 : กรณีศึกษา บริษัททรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า

1.พนักงานมีความคิดเห็นว่าคุณบริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 กรณีศึกษา บริษัท ทรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ ด้านรู้จักเหตุ ด้านรู้จักผล ด้านรู้จักตน ด้านรู้จักประมาณ ด้านรู้จักกาล ด้านรู้จักชุมชน.และด้านรู้จักบุคคล.พบว่าพนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มีอายุ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าคุณบริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 สำหรับพนักงานที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้รวมต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นว่าคุณภาพผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำ หลักสัปปุริสธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำทางการบริหารของบริษัท ทูรคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) พบว่า ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ มีพนักงานเป็นบางส่วนที่ยังมีความคิดเห็นว่าคุณภาพผู้นำทางการบริหารไม่เพียงพอ ทางด้านการบังคับบัญชา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน การสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งทั้งการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา อุปสรรคในการทำงานที่ไม่เพียงพอ การจัดบุคลากรได้ไม่เหมาะสมกับงาน หรือการจัดให้ทำงานมากจนเกินไป จนทำให้งานที่ทำนั้นเกิดความผิดพลาดได้ง่าย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ แก้วบางพุด (2554) ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับวัฒนธรรมองค์กรกรณีศึกษา : เทศบาลนครภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 2. วัฒนธรรมองค์กรในลักษณะสร้างสรรค์ เทศบาลนครภูเก็ต โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนายกเทศมนตรีนครภูเก็ตกับวัฒนธรรมองค์การในลักษณะสร้างสรรค์ เทศบาลนครภูเก็ต มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ($r = .730^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า การปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้นำโดยรวม อยู่ในระดับมาก แยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์เชิง

บวกกับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับสูงและสูงมาก ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ให้เจ้าอาวาสมุ่งมั่นดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
- 2) ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน เป็นนักประสานงานที่ดี ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
- 3) ให้เจ้าอาวาสใช้มีวิธีการคัดสรรบุคลากรหรือจัดวางบุคคลได้เหมาะสมกับงาน โดยให้การสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ทำหน้าที่ที่เหมาะสม
- 4) ให้เจ้าอาวาสมีลักษณะเป็นมิตรภาพกับทุกคน เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจลึกซึ้งได้
- 5) ให้เจ้าอาวาสมีความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่
- 6) ให้เจ้าอาวาสตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นความสำคัญไปที่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรกำหนดแผนนโยบายในการจัดการวัดที่มีความเหมาะสม เข้าใจหลักในการจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์ต่อวัด รวมถึงเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ
- 2) ควรรู้จักและเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของหลักธรรมตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รวมถึงใช้หลักการวางแผนนโยบายให้เหมาะสมสอดคล้องกับงานคณะสงฆ์
- 3) ควรเข้าใจในการกำหนดนโยบายหรือโครงการให้เหมาะสมกับระยะเวลา อัดทั้งสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาาก่อนหลังได้ดีทันต่อเหตุการณ์
- 4) ควรกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติเรียกร้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ
- 5) ควรมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานทางคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อปฏิบัติตนและสร้างศรัทธาให้แก่พุทธบริษัททั้ง 4
- 6) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาอย่างเต็มความสามารถ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ไปเป็นเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้น จะได้เห็นถึงสำคัญของหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่มีต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้หลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของเจ้าอาวาส เช่น กุศลกรรมบถ 10 สาราณียธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เจ้าอาวาสมีหลักในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น
- 3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- 4) ในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ภายใต้อโครงการ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ แก้วบางพุด. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับวัฒนธรรมองค์กรกรณีศึกษา: เทศบาลนครภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2541). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระมหาแล ขำสุข. (2558, มกราคม – เมษายน). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ตามหลักสัปปริสธรรม 7 เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 21(1), 135.
- พระยุทธิศิลป์ ยุทธิสปีโป (อุปศรี). (2554). การบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอนครหลวงจังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาคมเพชร วชิรปัญญา (เรืองผา). (2553). การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัด นนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภาทปัญญา). (2554). ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิมล จันทรแก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ. (2553). ภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 : กรณีศึกษาบริษัททรูคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.